

5. Vlashchenko N.M. A szanatórium-üdülőttelep komplexumában rejlő lehetőségek: kutatás és fejlesztés feladatai / NM Vashchenko [Electron. erőforrás] - Hozzáférés a modewww.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/En_re/2008_5_1/zbimuk_RE_1_169.pdf
6. Hudz M.V. Az üdülöhely és a rekreációs terület lehetőségeinek stratégiai kezelésének gyakorlatának elemzése / M.V. Hudz // Város, régió, állam: gazdasági és jogi problémák. 2 kötetben: [szo. tudományos tr.] / Ukrajna NAS-ja. Gazdasági és jogi kutatás intézménye. – D: Weber Kiadó, 2009. –2. köt.– P. 57-63.
7. Kárpátalja - terv és utazás. Útikalauz. – Ungvár: "Lira", 2003. –120 p.
8. Kobanets LO Kontseptsiya upravlinnia rozvytkom rekreatsinyoi diialnosti: monografiia / LO Kobanets. – D: Ukrajna Nemzeti Tudományos Akadémia Ipari Gazdaságtan Intézete, 2007. – 192 p.
9. Kárpátalja üdülő- és rekreációs területei // Kézikönyv 2000. – Ungvár, 2000. – 235 p.
10. Az üdülöhelyek, rekreációs területek és turisztikai központok fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődését célzó stratégiák kialakításának módszerei / O.G. Gulich, L.S. Grishiv, N.M. Gerasimchuk – Lviv: Ukrajna Nemzeti Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Intézete, 2007. –52 p.

УДК [7.031.2-042.3]:316.752:37.011.3-057.87](045)

ВПЛИВ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Майборода І. Е., Козарь О. П., Рейс Т.Т.

THE INFLUENCE OF FOLK ART ON THE FORMATION OF NATIONAL VALUES OF STUDENT YOUTH

Mayboroda Iryna, Kozar Oksana, Reis Tiberii

У статті висвітлюються актуальні проблеми ефективного виховання студентської молоді. Особлива увага приділяється виховному впливу декоративно-ужиткового мистецтва на формування особистості майбутнього педагога та на формування національних цінностей в процесі фахової підготовки. Запропоновано найбільш ефективні форми та методи національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів технологій та початкової школи, визначено оптимальні умови формування національних цінностей здобувачів вищої освіти засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Ключові слова: *народне декоративно-ужиткове мистецтво, національне виховання, патріотизм, національні духовно-культурні цінності, нація.*

Based on the analysis of the scientific literature, the essence of the concept of "national values" is revealed and the need to solve current problems of effective education of student youth is noted. Particular attention is paid to the educational impact of decorative and applied arts on the formation of the personality of the future teacher and the formation of national values in the process of professional training. The purpose of the article is to determine and generalize the educational potential of decorative and applied arts and identify the optimal conditions for its use in the formation of national values of higher pedagogical education. Means of educating the national values of higher education students should be based on the best achievements of Ukrainian education and culture, be close and receptive to the national character, meet the interests, needs and aspirations of each individual. The effectiveness of the formation of national values is ensured by the system of educational and upbringing activities, the creation in the university of a favorable moral and psychological climate of respect for art, creativity, work.

Key words: *folk decorative and applied art, national education, patriotism, national*

spiritual and cultural values, applicants for higher education.

Становлення України як демократичної європейської незалежної держави, яка розв'язує складні завдання економічної стабілізації й національного відродження потребує докорінного реформування в галузі освіти. З огляду на це, особливу роль у вихованні молодих поколінь відіграє формування національних цінностей: національний ідеал, соціально-матеріальні й духовно-культурні цінності, які сповідує нація; визначаються актуальні потреби національної спільноти, її національні інтереси, інтегрується стиль мислення (ментальність) різних етнічних груп, що складають український народ. Виховання молодих поколінь із урахуванням національної ідеї сприяє формуванню особистості, для якої притаманні такі риси, як громадянськість, патріотизм, культура міжетнічних відносин, почуття національної та власної гідності [1].

Національне виховання молоді, гідних громадян незалежної суверенної України визначено в Національній доктрині розвитку освіти України, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Законі України «Про освіту», інших нормативних документах в освіті [2].

Сьогодення зумовлює підвищення вимог суспільства до громадянина України, у якого серед загальнолюдських якостей поряд з мораллю, національною свідомістю та сумлінням повинні бути національна духовна культура, патріотичні почуття. Формування творчої, ініціативної, національно свідомої особистості вимагає наповнення всіх ланок освітнього процесу змістом, який би відображав справжню історію, мистецтво, культуру, символіку, природу рідного краю, всієї України та забезпечував можливості постійного духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності суспільства.

Велику роль у процесі національного виховання та у формуванні національних цінностей відіграє народне мистецтво, у якому зібрані кращі надбання національної культури, народні традиції, звичаї, національна самобутність тощо. Кращі твори народного мистецтва надають можливість людині всебічно пізнавати історію й сучасність, побут і традиції народу, відчути зв'язок власної долі з долею своєї нації.

Проблема впливу культурної спадщини, а саме народного мистецтва, на виховання особистості була предметом уваги І. Зязюна, В. Лосюка, О. Семашко, Є. Сявакко та інших. Деякі педагогічні аспекти реалізації окремих підходів у вихованні засобами декоративно-ужиткового мистецтва студентів педагогічного вузу розглянуто у дисертаційних дослідженнях О. Гевко, Л. Оршанського, Б. Прокоповича, В. Титаренко, Д. Тхоржевського та ін. [3].

Вивчення досвіду національного виховання переконує, що головним чинником формування національних цінностей має бути національна освіта, яка змістом і формами роботи відповідає національно-культурним потребам України. Саме освіта покликана зберегти дух нації, її мову, культуру, сприяти їх відродженню та розквіту.

Метою статті є встановлення і узагальнення виховного потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва та виявлення оптимальних умов його використання в процесі формування національних цінностей здобувачів вищої педагогічної освіти.

Для досягнення даної мети в даному дослідженні вирішувались такі завдання:

- аналітичний огляд основних засобів та методів національно-патріотичного виховання;
- висвітлення впливу народного декоративно-ужиткового мистецтва України на формування людської особистості;
- розкриття змісту народного мистецтва в аспекті національного виховання студентської молоді.

Національне виховання майбутніх педагогів – складний і багатогранний процес, який має на меті виховати розвинуту особистість, сформувати в неї загальнолюдські цінності,

політичну зрілість та патріотичну переконаність, активну життєву позицію, вміння вбирати і передавати весь накопичений людством досвід підростаючому поколінню. Здійснення завдань та мети національно-патріотичного виховання досягаються різними засобами, серед яких рідна мова, краєзнавство, природа та історія рідного краю, національна міфологія, фольклор, народний календар, національна символіка, народні прикмети і вірування, релігійні виховні традиції, звичаї та обряди та декоративно-ужиткове мистецтво. Слід зазначити, що процес виховання національних цінностей безумовно має базуватися на систематичних державних національно-виховних заходах та спрямуванні педагогічного процесу закладів освіти на формування духовно-моральних цінностей особистості, виховання громадянина-патріота, відродження української національної культури.

Багато дослідників доводять, що з усіх проявів національної культури найбільший вплив на формування людської особистості справляє народне мистецтво. Як показано у багатьох дослідженнях, особливе значення для національно-культурного виховання підростаючих поколінь має відродження народного декоративно-ужиткового мистецтва України, в предметах якого знаходить відображення історія, сьогодення, побут народу, а також його мрії та фантазії. Твори декоративно-ужиткового мистецтва більшою чи меншою мірою є тим духовним середовищем, у якому формуються світогляд, національна самосвідомість, естетичні ідеали, моральні цінності, патріотичні та трудові якості особистості. Постійне перебування студентської молоді під впливом матеріальної й духовної культури рідного народу необхідне для найповнішого розкриття і розвитку природних здібностей, творчості, ініціативності, становлення індивідуальності, формування неповторного духовного світу, власної активної життєвої позиції, почуттів обов'язку, відданості і працелюбності заради свого народу, держави.

Засоби виховання національних цінностей студентської молоді мають базуватися на найкращих здобутках української освіти та культури, бути близькими та сприйнятливими для національного характеру, відповідати інтересам, потребам, прагненням кожної особистості. До подібних засобів безумовно належить народне мистецтво яке забезпечує саморозкриття індивіда, стимулює чуттєво-інтелектуальний, фізично-вольовий, морально-креативний потенціал і спрямовує якісний вплив на ціннісні орієнтації особистості. Тому удосконалення змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, насамперед через залучення їх до найкращих здобутків народного мистецтва, стимулювання власного самовираження у різних видах народної творчості дає можливість збагатити національно-культурний досвід молоді, сприятиме формуванню національних цінностей молоді.

«Споглядаючи твори декоративно-ужиткового мистецтва, перебуваючи під їх впливом, практично прилучаючись до їх створення, – зазначає О. Гевко [4], – студентська молодь вбирає в себе філософський, психологічний, ідейно-моральний і естетичний зміст мистецтва. Покращенню виховання студентів засобами декоративно-ужиткового мистецтва може сприяти:

- створення у вузі сприятливого морально-психологічного клімату поваги до мистецтва, творчості, праці;
- використання різноманітних форм і методів з їх поєднанням та розумним співвідношенням між інформаційно-теоретичними складовими та залученням студентів до практичної творчої художньо-трудої діяльності;
- створення умов для розвитку самостійності та ініціативності студентів;
- організація конкурсів творчих робіт серед студентів, підготовка виставок студентських робіт, створення музеїв;
- проведення екскурсій в історичні та краєзнавчі музеї, до центрів декоративно-ужиткового мистецтва, організація зустрічей з народними умільцями, майстрами декоративно-ужиткового мистецтва;
- забезпечення високого рівня емоційності усіх виховних заходів;
- розширення кола наукових досліджень проблеми виховання студентської молоді [4].

Важливим компонентом для майбутніх фахівців (вчителів початкової школи та вчителів трудового навчання) є формування естетичних смаків та цінностей. Ефективність формування національних цінностей, професійного становлення майбутніх педагогів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва зумовлюються узгодженістю, взаємозв'язком і наступністю основних етапів творчої художньо-трудої підготовки у закладах вищої освіти. Під наступністю слід розуміти оптимальну послідовність і семантичний зв'язок у системі змісту навчального матеріалу, дидактичних засобів навчання, які забезпечують максимальну ефективність професійної підготовки та формування національних цінностей. Практична підготовка студентів полягає у розробці та упровадженні в освітній процес закладу вищої педагогічної освіти методики навчання майбутніх педагогів, яка передбачає комплексне використання традиційних та інноваційних методів, активних й інтерактивних форм освітньої діяльності, інтеграцію навчання і творчості в аудиторний час та в процесі самостійної позааудиторної роботи студентів, навчально-методичного забезпечення системи професійної підготовки та національного виховання майбутніх педагогів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва. Світоглядна орієнтація поза аудиторної навчально-виховної роботи зумовлюється особливим значенням народного декоративно-ужиткового мистецтва в соціалізації особистості, формуванні її духовності; спрямованістю на загальнолюдські гуманістичні цінності та художнє осмислення естетичних проявів об'єктивної реальності. Емоційне спілкування з творами народного декоративно-ужиткового мистецтва допомагає студентам осмислити себе, свою роль і місце у сучасному світі та розвитку національної культури, сприяє формуванню національних цінностей. Так, сприймаючи твори декоративно-ужиткового мистецтва, студенти прилучаються до краси, втіленої в художніх образах, яка залишає слід у душі, впливає на вчинки, думки, світосприйняття і формує естетичні й моральні цінності. Важливим виховним і формуючим елементом є те, що виготовляючи вироби (вишиті, плетені, в'язані чи різьблені тощо), студенти отримують задоволення від власної праці, виявляють здатність засвоювати й зберігати народні звичаї, традиції, пов'язані із виробленням цінностей, естетичних смаків та емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу [5].

Таким чином, проведене нами дослідження дає підстави вважати, що національно-патріотичне виховання студентів, спрямоване на формування національних цінностей на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва є ефективним, якщо у вищих педагогічних закладах забезпечується системність засвоєння культурно-історичних, морально-духовних, ідейно-естетичних знань та практичне оволодіння студентами декоративно-ужитковим мистецтвом, що є надійною основою формування патріотичних почуттів, їх національної самосвідомості, відчуття невід'ємності від українського народу, Батьківщини, готовності до використання та збереження скарбниці рідної культури, продовження славних традицій свого народу.

Список використаних джерел

1. Репко І. П. Виховання національної гідності у студентської молоді України засобами українського народного мистецтва [Електронний ресурс] / І.П. Репко, В.І. Одарченко. – Режим доступу: http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/449/1/Odarh_tez1.pdf.
2. Концепція національного виховання студентської молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lpnu.ua/viddil-molodizhnoi-polityky-ta-pytan-sotsialnogo-rozvytku/kontseptsiiia-natsionalnogo-vykhovannia>.
3. Зязюн І. А. Національна державна комплексна програма естетичного виховання: проект / І. А. Зязюн, О. Ф. Семашко // Рідна школа. – 1995. – № 12. – С. 29–52.
4. Гевко О. І. Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Гевко Оксана Іванівна. – К., 2003. – 210 с.

5. Белова Ю. Ю. Формування національних цінностей у студентів – майбутніх учителів трудового навчання в процесі художньо-трудої діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика трудового навчання» / Ю. Ю. Белова. – К., 2004. – 16 с.
6. Бійчук Г. Л. Формування українського національного характеру старшокласників у процесі вивчення літератури: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (українська література)» / Г. Л. Бійчук. – К., 2003. – 22 с.
7. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для педагогів / Г. Ващенко. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 191 с.
8. Вишневецький О. Орієнтири національного виховання / О. Вишневецький // Рідна школа. – 1994. – № 5. – С. 42–46.

References

1. Repko I. P. “Vykhovannya natsional'noyi hidnosti u students'koyi molodi Ukrayiny zasobamy ukrayins'koho narodnoho mystetstva [Education of national dignity in student youth of Ukraine by means of Ukrainian folk art]”. http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/449/1/Odarh_tez1.pdf.
2. “Kontsepsiya natsional'noho vykhovannya students'koyi molodi [The concept of national education of student youth]”. <https://lpnu.ua/viddil-molodizhnoi-polityky-ta-pytan-sotsialnogo-rozvytku/kontsepsiia-natsionalnogo-vykhovannia>
3. Zyazyun, and O. Semashko, “Natsional'na derzhavna kompleksna prohrama estetychnoho vykhovannya: proekt [National state complex program of aesthetic education: project]”, *Native school* 12(1995): 29–52.
4. O. Gevko, “Natsional'no-patriotychne vykhovannya studentiv vyshchych pedahohichnykh zakladiv zasobamy dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva [National-patriotic education of students of higher pedagogical institutions by means of decorative-applied art]” (Dis. cand. ped. Sciences, 2003).
5. Yu. Yu. Belova, “Formuvannya natsional'nykh tsinnostey u studentiv – maybutnikh uchyteliv trudovoho navchannya v protsesi khudozhn'o-trudovoyi diyal'nosti [Formation of national values in students - future teachers of labor education in the process of artistic and labor activity]” (Author's ref. dis. cand. ped. Science, 2004).
6. G. L. Biychuk, “Formuvannya ukrayins'koho natsional'noho kharakteru starshoklasnykiv u protsesi vyvchennya literatury [Formation of the Ukrainian national character of senior pupils in the course of studying of the literature]” (Author's ref. dis. cand. ped. Science, 2003).
7. G. Vashchenko, “*Vykhovnyy ideal [Educational ideal]*”. (Poltava: Poltava Herald, 1994). 191.
8. O. Vyshnevsky, “Oriyentyry natsional'noho vykhovannya [Landmarks of national education]”, *Native school* 5(1994): 42–46.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>